

چکیده

اصولاً مطالعه ی قشربندی اجتماعی و ساخت طبقاتی جوامع و از جمله جامعه ی ایران قبل و بعد از انقلاب اسلامی (1380-1320) مستلزم بررسی از منظر جامعه شناسی سیاسی است. در حوزه ی مطالعات جامعه شناسی سیاسی برای درک و فهم هر چه بیشتر زندگی سیاسی، دو متغیر عمده "طبقات اجتماعی" و "ساخت قدرت سیاسی"، از جایگاه خاصی برخوردار است. ارائه ی پاسخ به هرگونه سوالی در قلمرو جامعه شناسی سیاسی یک کشور مستلزم کسب معرفت نسبت به ارتباط میان طبقات اجتماعی و قدرت سیاسی، شناخت رابطه ی میان جامعه و دولت، بررسی ریشه های اجتماعی توزیع قدرت سیاسی و نقش طبقات اجتماعی در ساختار قدرت سیاسی است. مطالعه ی تحولات سیاسی - اجتماعی نیز در چارچوب همکاری، رقابت و مبارزه ی طبقات اجتماعی و دولت شکل می گیرد. در روابط سیاسی - اجتماعی مدرن، طبقه ی متوسط جدید در مشارکت های سیاسی - فرهنگی جامعه نقش بارزی دارد. این طبقه که تحت تاثیر بسیاری از تحولات حاکم بر دنیای مدرن قرار دارد، کانون فعالیت های سیاسی - فرهنگی در درون جامعه ی شهری جدید است. در قرائت های جدید مطالعات علوم اجتماعی، نظر بر آن است که بار اصلی انقلاب ها، تحولات و اصلاحات سیاسی - اجتماعی و توسعه به معنای سیاسی- اقتصادی بر دوش این طبقه قرار دارد. چرا که طبقه ی متوسط جدید به لحاظ جایگاه اقتصادی و اجتماعی سیاسی - اجتماعی و فرهنگی جامعه دارد.

سوال اصلی این پژوهش این بوده است که: چه رابطه ای بین شکل گیری و رشد طبقه ی متوسط جدید و توسعه ی سیاسی در دوره ی قبل و بعد از انقلاب اسلامی (1380-1320) وجود دارد؟ این پژوهش در نظر دارد با استفاده از رویکرد جامعه شناختی تاریخی - تلفیقی ابزار تجزیه و تحلیل خود را طراحی کند. روش تحقیق در این پژوهش با استفاده از فیش برداری اسناد، کتب، نشریات تخصصی، مقالات اینترنتی و روزنامه ها و به صورت توصیفی - تحلیلی انجام می گیرد.

برینگتون مور، سیمون مارتین لیپست و هانتینگتون از جمله کسانی هستند که در آثار تحقیقی خود نشان داده اند که بین طبقه ی متوسط و توسعه ی سیاسی (دموکراسی) یک نوع همبستگی مثبت وجود دارد. برینگتون مور با بهره گیری از جامعه

شناسي تاريخي - تطبيقي تلاش مي كند تا بر نقش طبقه ي متوسط (بورژوازي) در فرآيند نوسازي تاكيد كند. اين تاكيد تا آنجاست كه او استدلال مي كند طبقه ي متوسط، موتور محرکه ي دموكراسي است. ليپست به دنبال پاسخگويي به اين سوال مي باشد كه چه علتی مي توان براي وجود رابطه ي نيرومند میان توسعه ي اقتصادي و توسعه سياسي قايل شد؟ ليپست اساساً به ارائه ي يك تبیین طبقاتي مي پردازد: "توسعه ي اقتصادي با ايجاد درآمد بيشتري، امنيت اقتصادي بالاتر و تحصيلات عاليه ي وسيعتر، اساساً شكل خاص مبارزه ي طبقاتي كه زيربنای دموكراسي محسوب مي گردد را تعيين مي كند."

روي هم رفته، نگارنده با بهره گيري از رويکرد جامعه شناسي تاريخي - تطبيقي، اين قسمت از نظريات برينگتون مور، هانتينگتون و ليپست را مفروض مي گيرد كه طبقه ي متوسط موتور محرکه ي دموكراسي است و بدون طبقه ي متوسط مستقل نمي توان به توسعه ي سياسي دست يافت.

كليد واژگان: طبقه، طبقه متوسط، طبقه متوسط جديد، طبقه متوسط سنتي، توسعه سياسي.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات پژوهش
1-1-1-1	مقدمه
2-1-2-1	شرح و بیان مساله پژوهشی (طرح مساله)
3-1-3-1	ضرورت و اهمیت پژوهش
4-1-4-1	اهداف پژوهش
5-1-5-1	فرضیه های پژوهش
6-1-6-1	روش پژوهش
7-1-7-1	پیشینه و تاریخچه‌ی موضوع پژوهش
8-1-8-1	مفاهیم کلیدی
1-2-1-2	مقدمه
2-2-2-2	نظریه های مهم درباره‌ی قشر بندی اجتماعی
1-2-2-2	1- افلاطون (427-347 ق.م)
1-1-2-2	1- ارسطو (384-322 ق.م)
2-2-2-2	2- نظریه‌های جامعه شناسان کلاسیک درباره‌ی قشر بندی اجتماعی
1-2-2-2	1- نظریه‌ی کارل مارکس (1818-1883 م)
2-2-2-2	2- نظریه‌ی ماکس وبر (1864-1920 م)
3-2-2-2	3- نظریات جامعه شناسان معاصر درباره‌ی قشر بندی اجتماعی
1-3-2-2	1- دیدگاه رالف دارندورف (1929-2009 م)
2-3-2-2	2- نظریه‌ی سی رایت میلز در رابطه با طبقه‌ی متوسط جدید در جوامع سرمایه داری

21.....	2-2-3-3- نظریه‌ی جیمز بیل درباره‌ی طبقه‌ی متوسط جدید در ایران:
23.....	2-2-3-4- نظریه‌ی دیوان سالارانه‌ی احمد اشرف
24.....	2-3- نظریات مرتبط با نوسازی سیاسی و رابطه‌ی طبقه‌ی متوسط جدید و توسعه‌ی سیاسی
24.....	2-3-1- نظریه‌ی نوسازی ساموئل هانتینگتون (1927-2008 م)
26.....	2-3-2- نظریه‌ی سیمور مارتین لیپست
صفحه	عنوان
28.....	2-3-3- نظریه‌ی برینگتون مور
30.....	2-4- بهره‌گیری از نظریات فوق در پژوهش حاضر

فصل سوم: نقش و جایگاه طبقه‌ی متوسط در تحولات سیاسی اجتماعی ایران 1320-1357

32.....	3-1- فرایند شکل‌گیری و رشد طبقه‌ی متوسط جدید در ایران
35.....	3-2- دوره‌ی نخست (1320-1332) از برکناری پهلوی اول تا کودتای 28 مرداد
38.....	3-2-1- ساختار قدرت در ایران عصر محمدرضا شاه
39.....	3-2-2- تحولات سیاسی، اجتماعی دوره‌ی نخست (1320-1332)
44.....	3-2-2-1- نهضت ملی کردن صنعت نفت
46.....	3-2-2-2- طبقه‌ی متوسط سنتی و نهضت ملی کردن صنعت نفت
48.....	3-3- دوره‌ی دوم (1332-1342) از کودتای 28 مرداد تا قیام پانزده خرداد
--	--
57.....	3-4- دوره‌ی سوم (1342-1357) از قیام 15 خرداد تا انقلاب اسلامی
59.....	3-4-1- دگرگونی‌های اقتصادی
60.....	3-4-1-1- برنامه‌ی عمرانی سوم (1341-1346)
62.....	3-4-1-2- برنامه‌ی عمرانی چهارم (1347-1351)
63.....	3-4-1-3- برنامه‌ی عمرانی پنجم (1352-1356)
66.....	3-4-2- استبداد نفتی: توسعه‌ی اقتصادی-اجتماعی و توسعه نیافتگی سیاسی
69.....	3-4-2-1- تعارض بین ملزومات توسعه با ساخت قدرت سیاسی
74.....	3-4-2-2- زمینه‌های شکل‌گیری چالش دولت و طبقه‌ی متوسط جدید در دوران محمدرضا شاه
77.....	3-4-3- نقش و جایگاه طبقه‌ی متوسط سنتی در دوره‌ی سوم (1342-1357)
80.....	3-4-4- مخالفین رژیم شاه و شکل‌گیری انقلاب اسلامی

- 81.....3-4-4-1- گفتمان دموکراسی
- 82.....3-4-4-2- گفتمان سوسیالیسم
- 84.....3-4-4-3- گفتمان مقاومت شیعی
- 91.....3-4-5- جمع بندی فصل

صفحه

عنوان

فصل چهارم: نقش و جایگاه طبقه متوسط در تحولات سیاسی- اجتماعی ایران بعد از انقلاب اسلامی (1357-1380)

- 93.....4-1- مقدمه
- 94.....4-2- دوره‌ی نخست از پیروزی انقلاب اسلامی تا در گذشت رهبر انقلاب (1357-1368)
- 94.....4-2-1- تطور ساختار سیاسی و تحولات طبقه متوسط (جدید و سنتی)
- 99.....4-2-2- نیروها و سازمان های سیاسی در سال های پس از انقلاب
- 100.....4-2-2-1- احزاب و گروه های بنیادگرای اسلامی
- 101.....4-2-2-2- احزاب و گروه های لیبرال طبقه متوسط (جدید)
- 102.....4-2-2-3- احزاب چپ گرای اسلامی
- 103.....4-2-2-4- احزاب و گروه های سوسیالیست و مارکسیست
- 104.....4-2-3- دولت موقت و حاکمیت دوگانه ی سیاسی
-
- 117.....4-2-5-1- اقتصاد نظارتی، دولت رانتیر و توسعه سیاسی
- 122.....4-3- دوره‌ی دوم (1368-1380) دوره ی تعدیل اقتصادی و اصلاح طلبی سیاسی
- 123.....4-3-1- دولت سازندگی و سیاست تعدیل اقتصادی
- 131.....4-3-2- رویکردهای سیاسی و وضعیت احزاب و گروه های اجتماعی در دوران سازندگی
- 137.....4-3-3- نگاهی تحلیلی بر آثار طبقاتی عملکرد تکنوکرات ها (1368-1376)
- 137.....4-3-3-1- عملکرد حوزه ی اجتماعی و فرهنگی
- 138.....4-3-3-1-1- وضعیت شهرنشینی
- 138.....4-3-3-1-2- وضعیت باسوادی و تحصیلات
- 139.....4-3-3-1-3- وضعیت شاخص های فرهنگی براساس مراکز آموزش عالی
- 140.....4-3-3-1-4- وضعیت شاخص های فرهنگی براساس ابزارهای فرهنگی

141.....	4-3-3-1-5- وضعیت مطبوعات و نشریات
142.....	4-3-3-2- عملکرد تکنوکرات ها در حوزه ی سیاسی
142.....	4-3-3-1- وضعیت احزاب و تشکل های سیاسی
146.....	4-3-3-2- وضعیت نشریات و مطبوعات
149.....	4-3-4- دولت خاتمی و اصلاح طلبی سیاسی
	عنوان
152.....	4-3-4-1- زمینه های پیدایش گفتمان اصلاح طلبی و تحول در دولت ایدئولوژیک
152.....	4-3-4-1- زمینه های اجتماعی: نیروی طبقه متوسط جدید و خواسته های سیاسی آن
153.....	4-3-4-2- نشانه ها و مفهوم های اصلی گفتمان اصلاح طلب
157.....	4-3-4-3- زمینه های سیاسی: سازمان ها و احزاب سیاسی جدید
159.....	4-3-4-4- زمینه های فکری: کثرت گرایی عقیدتی و ارزشی
161.....	4-3-4-5- فرآیند جهانی شدن و موقعیت ایران
163.....	4-3-4-2- مجلس ششم و حاکمیت طبقه متوسط جدید
163.....	4-3-4-1- ترکیب طبقاتی و منشأ اجتماعی نمایندگان
166.....	4-3-4-2- وضعیت تحصیلی نمایندگان
168.....	4-3-4-3- گرایشات سیاسی و وابستگی های تشکیلاتی نمایندگان
170.....	4-3-4-3- پس از دوم خرداد: اصلاحات و ضد اصلاحات در ایران
171.....	
178.....	فصل پنجم: نتیجه گیری و مقایسه
194.....	منابع و مأخذ